

Bylinkový náučný chodník

Kraj:	Žilinský
Okres:	Tvrdošín
Geomorfologická jednotka:	Oravská vrchovina
Geologická jednotka:	flyšové pásmo
Chránené územie:	žiadne
Prístup:	bus Štefanov nad Oravou, obecný úrad
Východisko:	Štefanov nad Oravou, odbočka pri križi oproti domu č. 55 (neďaleko obecného úradu)
Trasa:	Štefanov nad Oravou: odbočka pri obecnom úrade - po miestnej (asfaltovej) ceste po pravom brehu vodnej nádrže Tvrdošín k juhu - cintorín
Dĺžka, prevýšenie:	0,8 km, prevýšenie 12 m
Čas prechodu:	0,5 h
Počet zastávok:	4
Náročnosť:	nenáročná trasa

Zameranie chodníka: prírodovedné

Typ chodníka: samoobslužný, líniový, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: nie je

Rok otvorenia: 2014; 2020 obnova

Aktuálny stav: Informačné panely sú v dobrom stave (2023).

Textový sprievodca: nie je; voľne sú na stránke tvorca chodníka dostupné informačné panely z roku 2014 (v roku 2023 v teréne stoja iné, obsahom zhodné panely s vročením 2020) > .PDF

Kontakt: Občianske združenie Misia mladých, Farská 86/34, 027 44 Tvrdošín, tel. 0903 014 156

Poznámky: (1) Jedinou informáciou k trase náučného chodníka v teréne je smerovka na ráme prvého informačného panela s textom, že prejdenie trasy so štyrmi tabuľami trvá 15 minút. (2) Na trasu náučného chodníka nadväzuje po miestnej komunikácii pozdĺž brehu vodnej nádrže Tvrdošín značená cyklotrasa do Tvrdošína (3,2 km).

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre terénne vyučovanie a vlastivednú vychádzku.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Štefanov nad Oravou. Nevelká obec na severnom Slovensku severne od Tvrdošína v doline Štefanovského potoka nad jeho ústím do Oravy. Jeho katastrálne územie sa rozkladá v Oravskej vrchovine (nižšia, východná časť, Dolný Štefanov) a Oravskej Magure (vyššia, západná časť, Horný Štefanov) a zaberá povodia Štefanovského potoka a do Oravskej priehrady ústiacich potokov Krivina a Zadný Kriváň. Prvá písomná zmienka o území je v listine kráľa Ľudovíta I. z roku 1355. Dve časti obce - Dolný Štefanov a Horný Štefanov - bývali v minulosti v majetku alebo správe rôznych majiteľov. Obyvatelia sa zaoberali najmä pastierstvom, chovom dobytky, ťažbou dreva, rybolovom, výrobou a predajom plátna. V Hornom Štefanove stojí rímskokatolícky kostol sv. Cyrila a Metoda z roku 1940 a v jeho blízkosti kaplnka Navštívenia Panny Márie z roku 1780. V Dolnom Štefanove je zvonica z 18. storočia. V obci sú hojne zachované objekty ľudovej architektúry.

Vodná nádrž Orava / Oravská priehrada. Veľká akumulčná nádrž v strede Oravskej kotliny v blízkosti slovensko-poľskej štátnej hranice vybudovaná na sútoku Bielej Oravy a Čiernej Oravy v rokoch 1941 - 1954, rozlohou 35 km² najväčšia na Slovensku. Zachytáva príválové prítoky z jarného topenia snehu a letných búrok, sezónne vyrovnáva prítoky vo Váhu pre priemysel a poľnohospodárstvo a vyrába špičkovú elektrickú energiu vo **vodnej elektrárni Orava** s dvoma Kaplanovými turbínami. V zimnom období nadlepšovaním prítoku zvyšuje podiel elektriny vyrobenej vo všetkých nižšie položených vodných elektrárnach Vážskej kaskády (samostatné heslo napr. tu). Plány na vybudovanie priehrady sa objavujú už v druhej polovici 19. storočia. Po stavebno-technických komplikáciách a prerábkach projektu priehrady bola elektrárň spustená v roku 1953. Priehradný múr s výškou 30 m (plus ďalších 20 m v podzemí) a dĺžkou 300 m tvoria gravitačné odľahčené komory, vytvárajúce 26 železobetónových blokov (t. z. nie sú plné betónu). V telese múru sa nachádzajú okrem hlavnej revíznej chodby aj šachty a ďalšie technologické chodby. Z dôvodu výstavby vodnej nádrže zanikli obce Slanica, Osada, Hámre, Lavkovo, Ústie, dolná časť Bobrova a dve tretiny Námestova. Po napustení ostali v jej západnej časti nad hladinou dve vyvýšeniny, pri nízkej hladine vody prepojené, - Slanický ostrov a Vtáčí ostrov. Na **Slanickom ostrove** stojí ako pozostatok obce Slanica kostol Povýšenia sv. Kríža, klasicisticky v roku 1843 prestavaný z pôvodnej barokovej kaplnky (1769). Od roku 1973 je miestom vysunutej stálej expozície Oravskej galérie v Dolnom Kubíne **Slanický ostrov umenia** s galériou slovenskej tradičnej ľudovej plastiky a maľby (v interiéri kostola), lapidáriami

oravskej kamenárskej tvorby 18. a 19. storočia (v exteriéri) a expozíciou histórie zatopených obcí a budovania Oravskej priehrady (v bývalej hrobke). Z pôvodného, dnes už symbolického, cintorína obce je zachované len torzo. V letnej sezóne (apríl – september) je ostrov prístupný výletnou loďou zo Slanickej Osady. Vznikom rozsiahlej vodnej nádrže sa vytvorili priaznivé podmienky pre život vodných a na vodu viazaných druhov rastlín a živočíchov, najmä vtákov využívajúcich vodnú plochu celoročne alebo počas migrácie – vyskytujú sa tu hojné druhy (kačice, potápky, chochlačky, volavky, kormorány a čajky), ale aj vzácnejšie, ako žeriav popolavý, volavka biela a orliak morský. Celá vodná nádrž je súčasťou Chránenej krajinskej oblasti Horná Orava a západná časť jej pobrežia je významnou letnou rekreačnou oblasťou. Necelých 6 km poniže **vodného diela Orava** bola v rokoch 1972 – 1978 na rieke Orave dobudovaná vyrovnávacia **vodná nádrž Tvrdošín s vodnou elektrárnou** s tromi Kaplanovými turbínami s tretinou inštalovaného výkonu vodnej elektrárne Orava. Viac o rieke **Orave** > pozri heslo v Náučný chodník Párnické jazerá – studnica pokladov.

Oravská vrchovina. Rozľahlý geomorfologický celok na severe Slovenska po oboch stranách rieky Oravy medzi vodnou nádržou Orava na severe, Párnice, Komjatnou a Malatinou na juhu, ktorý obkolesujú s výnimkou Oravskej kotliny na severe a Podtatranskej brázdy na východe relatívne vyššie a vertikálne členitejšie horské celky – Oravská Magura na severozápade, Malá Fatra na juhozápade, Veľká Fatra a Chočské vrchy na juhu a Skorušinské vrchy na východe. Geologicky územie budujú komplexy flyšového pásma, bradlového pásma a vnútrokarpatského paleogénu, t. z. horniny s veľmi kontrastnou geomorfologickou hodnotou, resp. odolnosťou k účinkom geomorfologických činiteľov. Je preto preň mimo relatívne plochého územia širokého dna doliny Oravy s jej nivou a riečnymi terasami a náplavovými kuželmi jej prítokov charakteristický pestrý a členitý reliéf charakteru. Ten dosahuje nadmorské výšky v rozpätí 446 m (Orava pri Párnici) až takmer 1 000 m (severne od Istebného na západnom svahu Minčola). V južnej časti v území s prevažujúcimi menej odolnými paleogénnymi ílovcami sa vyvinula Podchočská brázda (Leštiny, Komjatná, Žaškov) a okolo toku Oravy Veličnianska kotlina (Párnica, Istebné, Dolný Kubín, Oravská Poruba), obe s pahorkatinným reliéfom. Na druhej strane, v oblasti bradlového pásma – pruhu medzi Istebným a Štefanovom nad Oravou resp. Tvrdošinom, širokým max. 5 km – lokálne vytvárajú erózne vypreparované bradlové tvrdoše ostré vrchy až hrebienky s relatívnou výškou okolo 350 m nad svojim okolím. Pre celé územie je typický výskyt zosuvov, pre ktoré vytvárajú priaznivé podmienky striedajúce sa vrstvy pre vodu rôzne priepustných hornín. Územie je spolovice – vo vyšších nadmorských výškach – zalesnené hospodárskym lesom, dno doliny Oravy zaberajú sídla a rozsiahle priemyselné areály a ich sprievodné javy (depónie) a poľnohospodárska pôda (polia, pasienky, ladom ležiaca pôda).

Názvy informačných panelov

1. Bylinky z okolia I.
2. Bylinky z okolia II.
3. Produkty z bylín
4. História bylinkárstva na Orave

Informačné panely v teréne neobsahujú označenie ako náučný chodník a nie sú číslované.

